

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.

Andra Kammaren.

N:o 47.

Måndagen den 1 maj.

Kl. 2,30 e. m.

§ 1.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades herrar *L. K. Brocks* och *A. C. Bökelunds* motion, n:o 291, till lagutskottet samt herr *C. Faxes* motion, n:o 292, till bevillningsutskottet.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 95, 96 och 97.

§ 3.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 98, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel; och blef den däri föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter lagutskottets utlåtanden n:is 57, 58, 59, 60, 61 och 62 samt Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 26 och 27.

§ 5.

Ordet begärdes häruppå af

Herr vice talmannen *Pehrson*, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att kammaren ville besluta, att Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 27, må bland två gånger bordlagda ärenden uppföras först på föredragningslistan för morgondagens plenum.

Denna herr vice talmannens hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af väckt motion angående utarbetande af förslag till lag om försäkringsaftal.

§ 8.

Herr *E. A. Trana* aflämnade en motion, n:o 293, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Ifrågavarande motion blef på begäran lagd på bordet.

§ 9.

Härefter lämnades på begäran ordet till:

*Interpel-
lation.*

Herr Lindhagen, som anförde: Uti skrifvelse den 1 juni 1901 hemställde Riksdagen bland annat, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida genom lagstiftnings eller andra särskilda åtgärder den själfägande, jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas samt, *så snart ske kunde*, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill förhållandena kunde anses föranleda.

Den så kallade norrlandskommittén, som tillsattes för att bereda detta ärende, hemställde härefter uti underdånig skrifvelse den 28 november 1901, att Kungl. Maj:t täcktes för samma års Riksdag framlägga förslag till en af kommittén formulerad lag, enligt hvilken bolag och förening för ekonomisk verksamhet skulle med angifna skäligen undantag och under förbehåll af Konungens dispensrätt förbjudas att under viss tid förvärfva fastighet å landet inom Norrland och Dalarne. Till stöd för sin framställning anförde kommittén bland annat, att om bolagens hemmansköp finge under närmaste tiden fortgå på enahanda sätt som hitintills, måste det inträffa, att, när lagstiftningen ändtligen stod färdig att ingripa, föremålet för dess omsorger, nämligen den själfägande bondeklassen, ytterligare på många ställen helt och hållet eller till väsentliga delar upphört att finnas till. Inför dessa utsikter hade kommittén i känslan af sitt ansvar funnit det oundgängligt, att man sökte åtminstone i någon mån häjda den pågående utvecklingen i afvaktan på de slutliga åtgärderna.

Denna kommitténs framställning har ännu ej föranledt någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Bland de skäl, som i afgifna ämbetsutlåtanden anfördes mot förslaget, förekommer särskildt den invändningen, att först genom afslutandet af kommitténs undersökning kunde man vinna erforderlig ledning för bedömandet af hvilka medel, som måste tillitas, samt att det följaktligen ej vore lämpligt att med föregripande af kommitténs utredning provisoriskt inlåta sig på en så ovanlig och ingripande åtgärd, som kommittén ifrågasatt.

Nu har emellertid norrlandskommittén afslutat sina arbeten samt under den 27 oktober 1904 afgifvit sitt definitiva betänkande.

Af kommitténs utredning framgår, att år 1900 icke mindre än 34,3 procent af all enskilde tillhörig jordbruksfastighet inom Norrland och Dalarne tillhörde sågverksaktiebolag, andra sågverksägare och bruksägare. Denna bolagsegendom utgjorde i areal ett område något större än den sammanlagda arealen af Malmöhus, Kristianstads, Hallands, Blekinge, Kalmar, Kronobergs och Jönköpings län. Häraf hade under åren 1885—1900 förvärfvats något mer än en tredjedel och under de senaste fem åren af nämnda tid hade lika mycket jord öfvergått till trävaruindustrien som under de tio närmast föregående, det vill säga hastigheten af bolagens jordförvärf hade under periodens senare del fördubblats. Af den enskilda jorden inom ifrågavarande landsdelars 261 socknar innehade trävaruindustrien högst 10 procent i 57 socknar, mellan 10 och 30 procent i 82 socknar, mellan 30 och 50 procent i 71 socknar, mellan 50 och 70 procent i 42 socknar och öfver 70 procent i 9 socknar.

Utöfver denna egna hemmansjord innehade trävaruindustrien äfven synnerligen omfattande upplåtelser af afverknings- eller utlämpningsrätt på lång tid af skogen å hemman, som ännu ägdes af bönder. Dessa områden, säger kommittén, löpte särskild fara att inom kort varda bolagsegendom.

Detta var emellertid, som sagdt, ställningen år 1900. Kommittén upplyser vidare, hurusom kommittén hade sig bekant, att bolagens fastighetsköp äfven under de senaste åren fortgått med stor liflighet och att trävaruindustriens fastighetsförvärf vid den tid, då kommitténs betänkande afgafs, måste anses afsevärdt större, än kommitténs tabeller utvisade. Af underrättelser från alla håll framgår ock, att förvärfven fortgå oförminskadt, hvarom jag äfven i särskilda fall varit i tillfälle att noga öfvertyga mig genom erhållna utdrag af de senaste årens taxeringslängder.

Kommitténs betänkande innehåller nu mångahanda förslag, innefattande dels främst ett ingripande i fråga om jordbesittningsförhållandena, hvilket ingripande ställer sig olika för bondehemman, bolagshemman, kronojord och allmänningar och dels äfven åtskilliga andra åtgärder. Bland dessa åtgöranden framhåller emellertid kommittén tvenne, såsom varande af särdeles brådskande beskaffenhet och ej tålande anstånd till den slutliga lösningen.

Den första af dessa brådskande åtgärder är genomförandet

*Interpel-
lation.*

af den definitiva lag om förbud för trävaruindustriens idkare att med angifna undantag förvärfva jord, hvilken lag af kommittén satts främst bland alla dess förslag. Kommittén har därvid naturligtvis saknat anledning att för sin del ånyo framkomma med ett förslag till provisorisk förbudslag, utan allenast hänvisat till sin redan afgifna framställning af den 28 november 1901 med framhållande tillika, att kommittén under gången af sina arbeten alltmera styrkts i sin åsikt, att härvidlag ett snabbt ingripande vore af nöden.

Den andra åtgärden, som af kommittén framhållits såsom särskildt brådskande, afser åter de hemman, som redan kommit i bolagens ägo, och syftar att genom ett provisoriskt upphäfvande af den nu gällande ägostyckningslagens tillämpning i de fem nordligaste länen förekommer en ur ekonomisk och social synpunkt fördärfelig utstyckning af bolagshemmanens inägojord, innan kommitténs förslag till ny ägostyckningslag hinner blifva antagen.

Vid innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t emellertid framlagt endast en proposition med förslag till provisorisk inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning. I denna proposition nämnes icke ens något om den andra brådskande angelägenheten och ännu mindre förekommer där något, som kan tolkas såsom ett behjärtande af densamma. Man får i stället det nedslående meddelandet, att den tid, inom hvilken kommitténs hufvudsakliga förslag kunna blifva slutligen pröfvade och de i följd däraf beslutade åtgärder genomförda, måste beräknas ända till inemot den 1 januari 1910, till hvilket datum den af Kungl. Maj:t nu föreslagna provisoriska lagens giltighet därför utsträcks.

Med anledning häraf får jag, enligt uppdrag af representanter i kammaren från Norrland och Dalarne samt i öfverensstämmelse med en från många håll i orterna framkommen önskan, vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att få till hans excellens statsministern framställa följande spörsmål:

»Har regeringen ägnat någon uppmärksamhet och något intresse åt norrlandskommitténs förnyade erinran om nödvändigheten af ett skyndsamt ingripande på lagstiftningens väg mot bolagens fortgående jordförvärf i Norrland och Dalarne och, om så är händelsen, hvilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga i anledning af kommitténs framställningar i detta syfte?».

Denna framställning bordlades på begäran.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 2,54 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Tisdagen den 2 maj.

Kl. 2 på dagen.

§ 1.

Efter föredragning af herr *E. A. Tranas* på kammarens bord hvilande motion, n:o 293, blef motionen hänvisad till lagutskottet.

§ 2.

Härefter föredrogs och bifölls herr *C. A. Lindhagens* anhållan att till herr statsministern få framställa ett spörsmål.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter lagutskottets utlåtande n:o 63.

§ 4.

Till afgörande förelåg Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande af förhandlingar mellan svenska och norska regeringarna om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena. *Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.*

På grund af en inom Andra Kammaren af herr *C. Persson* i Stallerhult *m. fl.* väckt motion, n:o 284, hemställde utskottet, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t tillkännagifva sin anslutning till Kronprinsen-Regentens i sammansatt svenskt och norskt statsråd den 5 april innevarande år gjorda uttalande i syfte att förhandlingar måtte åvägabringas mellan svenska och norska regeringarna om en ny ordning beträffande de unionella angelägenheterna.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes af

Herr Branting, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har ingen erinran att göra mot den framställning, som utskottet här föreslagit kammaren att sända till regeringen. Jag konstaterar, att motiveringen till samma hemställan synes mig vara kemiskt ren från hvarje inblandning uti den rent inre norska angelägenhet, som för närvarande är den stora, brännande frågan uti vårt broderlands inre politik. Jag konstaterar detta med så mycket större tillfredsställelse som man, tyvärr, icke kan säga

Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.

(Forts.)

detsamma om den motivering, som Första Kammarens första tillfälliga utskott användt för att komma till samma resultat som Andra Kammarens femte tillfälliga utskott. Uti först nämnda utskotts utlåtande hafva nämligen — såvidt jag kan förstå — orden blifvit valda på ett sådant sätt, att de innebära ett bestämdt gillande och understrykande af den tolkning utaf Kronprinsen-Regentens diktamen, hvilken af den svenske statsministern gifvits i sammansatt statsråd den 25 nästlidne april, där det heter, att förhandlingarna skola omfatta alla unionella angelägenheter och således »*jämväl konsulatfrågan*».

Här är, enligt min mening, icke platsen att diskutera denna tolkning. Man glider så lätt in på ett försök att inblanda sig uti sådant, hvarom det icke tillkommer de svenska statsmakterna att göra uttalanden. Och med hänsyn till den, låt vara, svaga möjlighet att efter sanktioneringen få en förhandling till stånd, som måhända ännu står öppen, skall jag också för min del afhålla mig från hvad som eljest många gånger under denna riksdags lopp synts mig såsom en bjudande plikt att här säga något om, nämligen det sätt, hvarpå de föregående förhandlingarna i denna sak skötts och ledts från den förutvarande svenska statsministerns och det svenska statsrådets sida. Jag tror, att, som förhållandena nu ligga, det måhända kan vara mest oportunt att icke rivna upp dessa saker nu, utan koncentrera blicken på framtiden.

Men gent emot de försök, som möjligen komma att göras — jag hoppas icke här, men af pressen från vissa partier — att utlägga och framställa saken så, som skulle en enhällig svensk folkmening stå bakom den tolkning, för hvilken regeringen gjort sig till målsman, måste jag konstatera ett par förhållanden. Jag har därvid först att peka på det faktum, att den socialdemokratiska arbetarkongressen den 25 februari innevarande år enhälligt antagit en resolution, där den förklarar, bland annat följande:

»Då unionsfrågan i båda länderna tagit en sådan vändning, att den behärskar båda folkens allmänna politik och därigenom undantränger det sociala reformarbete, som närmast öfverallt utgör målet för arbetarklassens sträfvanden, och då den alltjämt visar sig ge ny näring åt nationalistiska och chauvinistiska strömningar i båda länderna, så finner kongressen, som häfdar arbetarklassens solidaritet utan hänsyn till landgränser, den nuvarande situationen kräfva det uttalande:

att det svenska socialdemokratiska arbetarpartiet, i öfverensstämmelse med hela vår internationella grundåskådning om alla folks själfstyrelserätt, obetingadt erkänner det norska folkets rätt att fritt och utan inblandning bestämma öfver sina egna angelägenheter.

Kongressen önskar det goda samförståndet bevaradt mellan

Sveriges och Norges folk till ökad trygghet för fred och fram-
 åtskridande på den skandinaviska halfön.»

Därpå innehåller resolutionen en protest mot den politik, som bedrifvits från regeringens sida, och ett konstaterande däraf, att det svenska arbetarpartiet står redo att för sin del taga konsekvenserna af sitt principiella erkännande af de båda folkens självbestämmelserätt.

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

Här hafva vi således ett under redan då föreliggande förhållanden från en beaktansvärd del af svenska folket gjordt uttalande, hvilket klart och utan omsvep yttrar sig till förmån för Norges rätt att fritt och själfständigt besluta om sina egna angelägenheter, af hvilka konsulatfrågan särskildt påpekas.

Om nu någon lefver i den föreställningen, att hvad som sedan dess tilldragit sig kunnat på något sätt modifiera den ståndpunkten hos den stora massan, så böra gårdagens 1-majdemonstrationer tillräckligt tydligt burit vittne om, att man litet hvarstades känt ett behof att på ett kraftigt sätt understödja den lösning af frågan, som är den enda, man inom de djupa lederna vill höra talas om, nämligen *rättvisa åt Norge samt fred med Norge*. Den lösningen har understrukits i olika former på olika ställen i vårt land, och öfverallt har vid densamma fogats den förhoppningen, att ingen konflikt må utbryta mellan de norska statsmakterna inbördes, utan att, sedan sanktionering ägt rum, vägen må vara jämnad för en fredlig och välvillig förhandling mellan de båda staternas representanter.

Det är också, såsom jag nyss sade, helt naturligt, att en sådan stämning skall göra sig gällande bland de djupa lederna af det svenska folket. Man kan omöjligen där känna sig solidarisk med en regering, hvilken på sista tiden uppträdt såsom den gjort och hvilken, i stället för att gifva folket en tillfredsställande lösning af rösträttsfrågan, bjuder på nya och oförutsedda undantagslagar. På så sätt vidgar man klyftan mellan de olika folkklasserna i stället för att man, just under spända internationella förhållanden, bör söka hålla denna klyfta så liten som möjligt.

Med hvad jag nu har konstaterat har jag, herr talman, såsom jag sade i början af mitt anförande, ingenting emot att rösta för det förslag, som af utskottet här blifvit framlagdt.

Vidare anförde:

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag är fullt förvissad om, att enhvar af oss djupt beklagar, att konsulatförhandlingarna hafva strandat. Det skulle nu emellertid gagna föga att söka utforska, hvilkas åtgöranden eller hvilka till äfventyrs samverkande omständigheter, som hafva föranlett detta resultat, och det skulle vara fåfängt att nu försöka åstadkomma en fullt allsidig och opartisk utredning därutinnan, utan man torde

Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.

(Forts.)

böra öfverlämna denna fråga åt historiens oväldiga dom. Det är emellertid ett sorgligt faktum, att afbrottet i unionsförhandlingarna har på vår halfö medfört en djup misstämning, och att den har underblåst en separatistisk opinion, som kan komma att bli ödesdiger för unionens framtid. I känslan af detta allvarliga förhållande har Kronprinsen-Regenten i sammansatt statsråd uppmanat de olika rikenas regeringar att, hvardera med frånträdande af ensidiga ståndpunkter i denna fråga, ena sig om en fri förhandling för åstadkommande af ett ordnande af alla unionella angelägenheter efter den grundprincipen, att full likställighet mellan länderna bör sökas genomförd. Vi veta nu, att tyvärr vid ett senare sammansatt statsråd den förklaringen har lämnats, att det nu icke vore utsikt att med framgång kunna inleda dessa förhandlingar. Huruvida det skulle hafva varit möjligt att förebygga denna förklaring och möjligen jämna utsikterna för en kommande öfverenskommelse, tillåter jag mig icke att bedöma. I allt fall är emellertid förhållandet sådant, att Sveriges Riksdag nu måste angifva sin ståndpunkt i unionsfrågan.

Vi stå, mina herrar, inför ett historiskt ögonblick. Det gäller här för oss att inför Sverige, inför broderlandet och inför utlandet, inför samtid och eftervärld, fritt och otvunget, tydligt och klart angifva vår ställning i denna fråga.

Jag är, till en början, aldeles förvissad, att det icke skall finnas någon bland oss, som har den allra ringaste tanke på, att vi skulle genom något slags hot, tvångsåtgärder eller påtryckningar af hvilket slag de vara månde söka inverka på det norska folkets beslutanderätt. Jag hoppas på samma gång, att vi alla skola kunna vara ense därom, att vi å vår sida, besjälade af innerlig önskan att åstadkomma enighet i Norden och att främja de skandinaviska folkens sanna väl, skola vara beredde att, följande anmaningen från Kronprinsen-Regenten, tillkännagifva, att vi, när helst frågan om nytt ordnande af de unionella förhållandena kan komma på dagordningen, skola på försoningens altare offra de företrädesrättigheter, som på grund af äldre grundlagsbud till äfventyrs hafva tillkommit Sverige, och att vi skola vara beredda att, hvad på oss ankommer, främja en lösning af unionsfrågan på grundvalen af likställighet mellan de båda länderna.

På grund af hvad jag nu uttalat, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Häruiti instämde herrar *Moll*, friherre *De Geer* och *Eriksson* i Elgered.

Herr Wavinsky i Stockholm: Herr talman! Folkmeningen kräfver i våra dagar att få göra sig alltmera gällande icke blott i ländernas inrikes angelägenheter, utan äfven i utrikespolitiken. Det är på grund af denna folkmenings ständigt växande anspråk

härpå, som man utstakat och med allt större kraft än förr sökt tillämpa fredliga utvägar för att bilägga tvister mellan folken. Man fordrar på grund af denna folkmenings växande kraft, att folken vid sina meningsskiljaktigheter skola söka förlikas med hvarandra, att neutrala makter, som icke äro intresserade i striden, skola erbjuda sina vänskapliga tjänster för förliknings åstadkommande, och att till sist, såsom ultima ratio, tvisten skall hänvisas att afgöras genom skiljedom. För det ändamålet är det, som man i Haag inrättat en institution, vid hvilken skiljedomar afsägas. Och länderna hafva allt flere och flere ingått skiljedomstraktater med hvarandra, traktater hvilka visserligen i allmänhet icke omfattar alla möjliga tvister, utan göra ganska stora reservationer, men dock i ett fall gå ut på, att alla tvister skola afgöras genom skiljedom. Denna märkliga traktat är den s. k. öppna traktaten mellan Danmark och Holland.

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

Det synes mig otänkbart, att stater af andra och tredje ordningen, som icke tänka på eröfringspolitik, skulle hafva skäl att uppställa gränser för sina tvisters afgörande genom skiljedom, de böra väl alltid sträfva därefter; och i synnerhet anser jag, att det skulle vara en heder och en utmärkelse för vårt fosterland att vara en af de allra första nationerna att sluta sig till denna öppna traktat mellan Danmark och Holland. Jag vet bestämdt, att en liflig önskan därom uttalats, icke blott i vårt land af de särskildt organiserade fredsvännerna, som deltaga i det internationella fredsarbetet, utan äfven af statsmän i de båda länderna Danmark och Holland, och att man där icke tviflar på att Sverige skall bli en af de första stater, som ansluta sig till denna traktat.

Men folkmeningen kräfver också något mera. Den kräfver af utrikespolitiken, att den skall frigöra sig från hemlighetsmakeri och låta fullt ljus falla öfver förhandlingarna mellan folken. Och därtill framstår med växande kraft det anspråket, att nationaliteterna och nationerna skola själfva få fritt bestämma öfver sina öden, endast med de band, som de själfva frivilligt lägga på sig för att kunna inordna sig under större statsförbund, och den folkmening, som tar sig sådant uttryck, som jag nu nämnde, den folkmeningen uppbäres i de stora länderna af dessa länders främsta rättslärdar och ett ständigt växande antal frisinna, framsynta och orädda statsmän. Man skall efter min uppfattning vara blind eller okänslig för utvecklingens drifkrafter för att icke erkänna detta och taga intryck däraf. I vårt land finnes icke någon folkmening, någon folkvilja, vi äro i allmänhet icke fallna för att utpräglä våra åsikter. Det politiska lifvet i Sverige pulserar ännu mera svagt, och vi, som äro samlade i dessa salar, vi kunna icke säga, att vi representera folkmeningen, vi äro representanter för det skattdragande folket öfver strecket. Men i vårt broderland Norge har, på sista tiden i synnerhet, framträdt en samlad folkvilja, som nu genomgår hela nationen, och den har ställt sitt kraf

*Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.*

(Forts.)

i fränsta rummet på ett eget handelskonsulatväsende och därjämte på att ledningen af de därmed sammanhängande utrikesangelägenheterna måtte få hvila i deras egna händer. Gränsen emellan den konsulära verksamheten och diplomatiens är, det måste medgifvas, icke lätt att uppdraga, och det är min öfvertygelse, att densamma ej kan uppdragas utan unionella förhandlingar. Kronprinsen-Regenten har i sammanfatt svenskt och norskt statsråd den 5 sistlidne april uppmanat statsråden ifrån båda rikena att å ömse sidor utan ensidigt fasthållande af förut intagna ståndpunkter omedelbart upptaga nya och vänskapliga förhandlingar angående en ny ordning af alla unionella angelägenheter med den grundprincipen, att full likställighet mellan länderna bör sökas genomförd. Mot detta anbud står emellertid i Norge en enhällig folkmening, som kräfver, att eget konsulatväsende genast genomföres. Det kan ej — det ha vi hört af en föregående ärad talare med mycket inflytande i denna kammare — det kan ej bli fråga om något tvång från Sveriges sida i denna fråga. Jag måste därför fatta det föreliggande utskottsutlåtandet såsom en förklaring, att, äfven efter det Norge genomfört denna sin vilja, vi skulle vara benägna att på fri och öppen grund upptaga förhandlingar om ordnande af de unionella angelägenheterna.

Jag kan för min personliga del så mycket mindre vara emot ett anordnande af särskildt konsulatväsende, låt vara att det sker utan förhandling, som jag redan år 1895 i Riksdagen väckte motion om, att Sverige för sin del skulle utreda, på hvad sätt det möjligen skulle kunna ordna sitt konsulatväsende för sig själf, för hvilket ändamål jag äfven påyrkade ett anslag. Jag har i år deltagit i en motion, hvilken afser att för vårt land förvärfva en målsman inom regeringen för handel och näringar, speciellt för sjöfarten, och jag hoppas, att därmed skulle beredas ett uppslag till svensk handelspolitik, som vi nu fullständigt sakna. Detta menar jag vara en stor angelägenhet för oss här i Sverige. Men den angelägenheten kan icke nöjaktigt bevakas, utan att vi ega ett nationellt konsulatväsende. Jag vet, att Norges intresse i denna angelägenhet af specialkommittén i Kristiania debatteras energiskt för hvarje dag, för att man må komma till ett resultat. Jag fruktar blott, att vi i denna fråga som i så många andra skola såsom karabinierernas tropp komma för sent, alltjämt för sent.

Men det är äfven en annan angelägenhet här, som jag nyss berört, och om hvilken den, som menar, att politiken bör vara öppen och ärlig och att på den bör falla klart ljus, och som icke vill, att någon skall dölja sin mening, gärna vill uttala sig, och det är frågan angående utrikesstyrelsen. I Kronprinsen-Regentens diktamen hänvisas till den utvägen, att man skulle ordna frågan genom en gemensam utrikesminister, svensk eller norsk man, ansvarig inför begge rikena eller en gemensam institution. Jag dristar mig, ehuru min mening ju icke så mycket betyder, men

endast för att tillfredsställa mitt behof att tillkännagifva, hvilken denna min mening är, att uttala såsom min uppfattning, att det för närvarande skulle vara ett olycksdigert företag, om man kunde genomföra detta program med en gemensam utrikesminister, svensk eller norsk man, ansvarig inför begge rikena eller inför en gemensam institution. Jag menar, att det skulle föra till ännu obehagligare fejder med brödrafolket, med hvilket vi borde vara förenade genom vänskapens och förtroendets band. Jag vågar därför uttala den uppfattningen, att man under förhandlingarnas gång måtte kunna finna en annan form än den med en gemensam utrikesminister. Jag anser, att i fortsättningen på Kronprinsen-Regentens diktamen finnes ett uttryck för den uppfattningen, att äfven Kronprinsen-Regenten tänkt sig möjligheten, att exempelvis det norska krafvet på två utrikesministrar skulle kunna upptagas under förhandlingarna, dock under förutsättning, att ordnandet af de unionella angelägenheterna alltid bör ske med bibehållande af gemensamheten i utrikesangelägenheternas handhafvande och vård, som är ett oeftergifligt villkor för unionens bestånd eller, såsom det i utskottsbetänkandet heter, med bibehållande af den gemensamma utrikesförvaltningen, om däruti skall ligga någon nyansering. Denna gemensamhet skall finnas hos regenten, som i sammansatt svenskt och norskt statsråd hör båda utrikesministrarna och väljer mellan deras meningar, ifall de äro skiljaktiga, samt afgör åt hvilken af dem han vill öfverlämna förtroendet att föredraga och expediera handlingarna, utan att man därför åt denne behöfver att gifva ett, jag må säga, så anspråksfullt namn som kansler.

Jag tror, att vi i denna stund, som blifvit kallad ett politiskt ögonblick, böra uttala oss tydligt och klart, och att, huru ringa vår mening än väger, vi icke böra söka dölja densamma. Det har kostat mig en icke ringa grad af själföfvervinnelse, då jag gör denna förklaring här, och jag hade helst sett, att jag icke behöft det, men jag har velat vara öppen och ärligt säga min uppfattning, och jag tror, att detta skall respekteras af mina kamrater. Då jag nu förklarar, att äfven jag för min del kan bifalla Andra Kammarens föreliggande utskottsbetänkande, så sker det under de förutsättningar och uttalanden, åt hvilka jag här gifvit uttryck.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Jag anhåller att få yttra några ord rörande föreliggande utskottsbetänkande.

Utskottet erinrar själf, att, efter Kronprinsen-Regentens beslut i sammansatt statsråd den 25 april 1905, frågan om inledande ånyo af unionella förhandlingar för närvarande får anses vara förfallen. Det oaktadt tillstyrker utskottet kammaren att tillkännagifva sin anslutning till Kronprinsens första uttalande i syfte att förhandlingar måtte ävägbringas mellan de nuvarande svenska och norska regeringarna om en ny ordning beträffande de unio-

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.
(Forts.)

nella angelägenheterna. Då bägge dessa regeringar enhälligt förklarar sig anse uppenbart »att förhandlingar på den af Hans Kungl. Höghet Kronprinsen angifna grundval nu icke med utsikt till framgång kunna inledas», synes mig ett riksdagsuttalande, så formuleradt och så begränsadt som det af utskottet föreslagna, komma som jätten i ugnen, sedan brödet redan är bakadt, och sålunda vara skäligen öfverflödigt.

Emellertid skulle jag det oaktadt icke haft något att invända emot en opinionsyttring från Riksdagens sida i det syfte motionärerna afsett, då jag ju, liksom antagligen flertalet af kammarens ledamöter, lifligt delar den önskan, som utskottet uttalat, att förhandlingar mellan de förenade rikena må kunna vid ett annat tillfälle med bättre framgång åter upptagas. Men utskottets kläm lämnar, enligt mitt förmenande, rum för en oklarhet och tvetydighet, som måste vålla betänkligheter. Åsyftar utskottet, att Riksdagens opinionsyttring skall inbegripa ett återupptagande framdeles af förhandlingar med Norge *jämväl om frågan om egna norska konsuler?* Ett svar på denna fråga från auktoritativt håll torde vara så mycket mera påkalladt, som i annat fall den antydda oklarheten i utskottets förslag *kan* föranleda den tanken, att Riksdagen genom att antaga utskottets förslag vill uttala en opinion i en viss riktning rörande en rent inre norsk angelägenhet, något, som jag för min del icke finner lämpligt.

Visserligen innehåller Kronprinsen-Regentens egna uttalanden icke några uttryckliga ord, att äfven konsulatfrågan skulle blifva föremål för de förnyade underhandlingarna. Men den svenske statsministerns yttrande i sammansatt statsråd den 25 april, »att de af Kronprinsen föreslagna nya förhandlingarna skulle omfatta alla unionella angelägenheter och således jämväl konsulatfrågan», fastslår med all tydlighet, att Hans Kungl. Höghet Kronprinsens uttalande måste så fattas. Riksdagens anslutning till detta uttalande läser därför, såvidt jag förstår, innebära en opinionsyttring från Riksdagens sida, att äfven frågan om egna norska konsuler änyo bör göras till föremål för förhandling mellan de svenska och norska regeringarna.

Det är emellertid, genom den norske statsministern Michelsens uttalande till statsrådsprotokollet den 5 april 1905, känt, att den af norska stortinget tillsatta speciella kommittén under den närmaste framtiden kommer att framlägga hemställen till det nu samlade stortinget att fatta beslut i lagform om upprättande af eget norskt konsulatväsen. Lika känt är, att stortinget kommer att enhälligt, eller i det närmaste enhälligt, förena sig om ett sådant beslut, hvilket därefter läser komma att föreläggas regenten till sanktion. Vid sådant förhållande skulle alltså nya underhandlingar framdeles mellan de förenade rikena rörande frågan om upprättande af eget norskt konsulatväsen kunna tänkas möjliga endast under förutsättning, att stortingets blifvande beslut om upprättande af eget

norskt konsulatväsen icke blefve af regenten sanktioneradt. Ett uttalande från Riksdagens sida, sådant utskottet föreslagit, skulle därför, om därmed åsyftas ett återupptagande jämväl af konsulatförhandlingarna, kunna på det ena eller andra hållet tolkas såsom ett maskeradt försök till opinionsyttring mot sanktion af det blifvande beslutet om upprättande af egna norska konsuler, hvilket naturligtvis icke varit vare sig motionärernas eller utskottets mening. Men för min del tror jag, att det vore föga lyckligt, om kammaren läte förmå sig till ett uttalande, hvars oklarhet skulle kunna, kanske från motsatta håll, utläggas såsom en opinionsyttring rörande en rent inre norsk angelägenhet.

Emellertid, under förutsättning att denna oklarhet i utskotts-förslaget häfves, kan äfven jag biträda utskottets hemställan.

Herr Hjärne: Jag skall icke följa de föregående talarnes exempel och sålunda icke på något sätt diskutera de unionella frågor, som kunna blifva föremål för blifvande underhandlingar. Det vore i högsta grad olämpligt att diskutera sådana frågor här i detta ögonblick, i samma ögonblick, då vi uttala oss för fria och vänskapliga underhandlingar, utan att något resultat af dessa underhandlingar på förhand föregripes. Det vore också onödigt, ty denna kammare har i sin hand att, sedan resultatet af dessa underhandlingar blifvit i behörig ordning framlagdt, företaga diskussion och fatta de beslut, som däraf kunna föranledas. Men då man här har tillåtit sig att i denna kammare beröra ett ämne, som bör och måste vara fullständigt främmande för kammarens öfverläggningar, nämligen frågan om den norska Konungens rätt att stadfästa eller icke stadfästa ett norskt lagförslag, och då Ni, herr talman, af något undseende icke har låtit klubban falla vid ett sådant tillfälle, så vågar jag såsom ledamot af denna kammare inlägga min protest emot ett sådant missbruk af kammarens yttrandefrihet och emot en sådan obefogad inblandning i Norges rikes särskilda angelägenheter.

*Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.*

(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! För så vidt som den senaste talarens ord och protest gällde mitt yttrande, ber jag att få till protokollet konstatera, att jag för min del icke med ett enda ord diskuterade den norske Konungens rätt att stadfästa eller icke stadfästa ett visst beslut, utan jag har talat några ord angående den *svenska folkmeningen* om situationen; och en svensk folkmenings befintlighet eller icke befintlighet anser jag vara ett ämne, som icke bör ligga utanför området för Andra Kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Stockholm instämde häruti.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Den representant på stockholmsbänken, som här hade ordet först i dag,

Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.

(Forts.)

framhöll det såsom det socialdemokratiska partiets ståndpunkt i denna fråga, att man skulle göra rättvisa åt Norge och hålla fred med Norge. Jag vill med anledning däraf säga, att detta icke är endast det socialdemokratiska partiets ståndpunkt. Jag tänker, att det är hela svenska folkets ståndpunkt, att man vill göra rättvisa åt Norge och hålla fred med Norge. Det blir därför mycket ensidigt, om man söker att framställa det såsom ett särskildt partis ståndpunkt till skillnad från öfriga partiers. Hvad som skiljer det ena partiet från det andra är icke den frågan, huruvida man skall göra rättvisa eller icke, utan den olika uppfattningen af hvad som i detta fall *är* rättvisa. Det förhåller sig här alldeles så, som när två enskilda människor komma i strid med hvarandra. De kunna bägge två vara besjälade af den mest uppriktiga önskan att göra hvarandra rättvisa, utan att det därför är möjligt för dem att komma till samma åsikt om, hvad som i det förevarande fallet *är* rättvisa. Jag anser, att man bör konstatera detta äfven i denna fråga, såvidt det gäller Riksdagen, på det att det icke måtte få stå oemotsagdt, att den nämnda ståndpunkten skulle vara den socialdemokratiska till skillnad från andra partiers.

Vi vilja hålla fred med Norge. Jag tror icke, att det finns något parti i vårt land, som vill annat än fred med Norge, och jag är förvissad, att det äfven är hela Andra Kammarens mening, att hellre än att vi skulle bryta freden med Norge och inlåta oss på våldsamheter, skola vi låta unionen i all frid och sämja upplösas. Det är för mig det allra mest otänkbara, att vi skulle börja ett krig med Norge för denna saks skull. Är det så, att två personer, som äro i förening med hvarandra, icke kunna förblifva i föreningen utan att slåss och slå ihjäl hvarandra, så är det mycket bättre, att de skiljas åt. Och detsamma gäller två folk.

Herr Branting framställde också, att hvarje folk enligt det socialdemokratiska partiets mening måste äga rätt att ordna sina förhållanden utan inblandning af andra. Ja, det är också min öfvertygelse, och jag tror, att det bland hela vårt folk icke råder mer än en mening därom. Det är alltså icke någonting socialdemokratiskt detta heller. Men när två nationer ha ingått, under vissa villkor, en förening med hvarandra, då säger det sig själf, att denna förening ålägger hvardera parten en inskränkning uti den fria själfbestämmelserätt, som annars skulle tillkomma honom. Det är på samma sätt, när två människor ingå ett förbund, en förening med hvarandra. Då måste den ene taga hänsyn till den andre och den andre taga hänsyn till den förste. Då duger det icke, att den ene bara säger: »jag skall bestämma i denna punkt utan hänsyn till dig», samt räknar det såsom en rättskränkning, att den andre också vill ha ett ord med i laget, då saken i själfva verket icke blott rör den ena parten, utan rör dem bägge två, och detta enligt det förbundskontrakt, som är gällande.

Sådan den politiska situationen nu är, hade jag verkligen

tänkt att här i Andra Kammaren väcka en motion, som jag dock lät förmå mig att afstå ifrån, en motion om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta allvarligt och grundligt undersöka, om det gagn, som Sverige har af unionen, är sådant, att det kan anses uppväga den risk, som Sverige löper igenom densamma, under närvarande förhållande naturligtvis. Jag tänker, att det kan komma den dag, då man måste anställa en sådan undersökning. Emellertid är jag unionsvän, och jag ville allra helst, att alltsammans skulle fredligt afveckla sig i öfverensstämmelse med de grundsatser, som Kronprinsen-Regenten i sitt diktamen har uttalat. Att förhållandena hittills utvecklats sig i en sådan riktning, att det är föga utsikt till att åstadkomma en tillfredsställande afveckling, det är bekant för oss allesamman. Och hvad skall sedan bli följden? Ja, händelsernas utveckling får utvisa det. Emellertid kan det ju icke finnas någon svensk, som icke på det lifligaste beklagar den stämning, som gifvit sig till känna uti Norge i dess genom pressen och äfven på annat sätt uttalade folkmening. Att norska folket har en stark äresfölelse, det må ingen klandra. Men Norge bör komma ihåg, att det också gifves en svensk äresfölelse.

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

Det har jäst i Norge i många år; och de, som borde hafva haft till uppgift att hejda eller kväfva jäsningen, hafva ofta i dess ställe gjort sitt till för att befordra denna jäsning. Herr talmannen torde erinra sig, att jag för flera år sedan här i kammaren påpekade, huru i de norska folkskolorna är införd en läsebok, där bland annat förekommer en saga af Topelius, som blifvit omskrifven. Det är en pojke, som blir tillfrågad af en gammal soldat, hvad han skall göra, när han blir stor och får gevär och får sabel. Och pojken svarar: »jag skal hugge hovedet av alle svenskerne». Soldaten genmäler visserligen, att han icke skall göra så. Men sedermera träffar pojken en prins, som ställer till honom samma fråga, och så svarar pojken: »jag skal hugge hovedet av alle svensker». Jag hemställde till den svenska regeringen, huruvida icke från dess sida någon hemställan kunde göras till den norska regeringen, om icke en sådan fullkomligt obehöflig, men för folkupfostran synnerligen menlig omskrifning af en af Topelius' bästa sagor skulle kunna aflägsnas ur läseboken. Jag framhöll också detsamma vid en konferens, som föreningen »Brödrafolkens väl» hade här i Stockholm för några år sedan, men det tycktes icke vinna något gehör. I den sista upplagan af läseboken har jag visserligen sett, att där är gjordt ett litet tillägg. Den gamle soldaten säger nämligen icke blott, att pojken icke skall göra så, utan tillägger såsom skäl, att svenskar och norrmän nu gå tillsammans. Men det är aldeles klart, att när i hvarje folkskola någonting sådant skall läsas, så är det naturligtvis det, som fastnar i hufvudet på pojken: »jag skal hugge hovedet av alle svensker». Den gamles förmaning glömmmer han strax, såsom ock sagan visar.

Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.
(Forts.)

Och sedermera, när dessa pojkar blifva stora, kan man icke vänta, att det skall gå ur dem. Jag tror, att sådana giftiga frön, som genom skolan sås i hvarje norsk pojkes hjärta, varit af mycket stor betydelse, och att de hafva en mycket stor inverkan på den stämning, som för närvarande är rådande i Norge. Vilja vi hafva en fredlig union, så tror jag, att vi ifrån alla sidor måste göra, hvad vi kunna, för att aflägsna allt, som är egnadt att uppreta sinnena, vare sig på den ena eller på andra sidan om gränsen, ty en verklig och välsignelsebringande union emellan två gentemot hvarandra i sinnet uppretade folk är icke möjlig.

Jag har ansett mig böra framhålla detta äfven denna gång till hvad kraft och verkan det hafva kan. Men hufvudanledningen till mitt anförande var, som sagdt, att jag ville slå fast, att det icke var fråga om, huruvida Norge skulle få rättvisa eller icke, utan hvad som i detta fall kan vara rättvisa; och det måste dock kunna bli föremål för öfverläggning.

Med herr Waldenström förenade sig herr *Svensson* i Skyllberg.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Den förste talaren nämnde, att han trodde, att det varit bäst, om denna fråga hade gått tyst. Jag tror också, att det hade varit bra, om han hade låtit denna fråga utan vidare diskussion behandlas i kammaren på det sättet, allra helst då talaren icke hade någonting att invända emot den kläm, som här föreslås, och icke heller emot motiveringen. Hvad vi fingo veta var, att enhälligt beslut blifvit fattadt i går på socialdemokraternas möten, att Norge skulle vara ett fritt och själfständigt land. Den resolution, som är utgången från Folkets hus, skall — det veta vi — hörsammas, mot den kan icke göras någon invändning. Men jag tror icke ändå, att det är för den nuvarande kammaren, som besluten dikteras från den platsen. Det oaktadt tror jag, att kammaren i denna fråga delar samma uppfattning.

Det har erinrats från annat håll, hvilken mening som låge i detta utskottsbetänkande och i de motioner, som framkommit. För hvad utskottet menar skall jag icke svara, men jag vill dock för min del försvara, hvad som står i den motionen, som kommit från denna kammar. Ty det står tydligt i motionen framhållet såsom angeläget, att Riksdagen uttalar sin anslutning till Kronprinsen-regentens uttalande och att nya förhandlingar inledas på gemensamhetens grund rörande utrikesförvaltningen. Jag hemställer till herrarne, som äro statsrättskunniga, om ni icke tro, att fullständig gemensamhet skulle kunna uppnås i utrikesärendenas ledning med särskilda konsuler? Kan detta ske, då har jag ingenting däremot att invända. Och jag tviflar icke på att så kan ske, men jag tror icke, att Sverige är betjänt med att låta sina utrikesangelägenheter ledas af inför den gemensamma utrikesstyrelsen oansvarige konsuler i de olika länderna. Det är denna uppfattning,

jag har om saken, och jag har velat klart och tydligt uttala detta. Och jag för min del anser det ytterst nyttigt och nödvändigt, att nya förhandlingar inledas med Norge, så att vi på vänskaplig grund få våra förhållanden uppgjorda. Men jag tror icke, det är lämpligt, att förhandlingarne ledas på sådant sätt, att den ena parten säger: vi vilja visserligen förhandla, men ni skola gå in på, hvad vi bestämma. Detta är en förhandlingsgrund, som i mitt tycke är mycket märkvärdig. Att här skulle vara fråga om öfverfallsplaner från Sveriges sida har jag aldrig kunnat fatta. Det ser icke ut, som om det vore från detta håll, som öfverfallsplaner vore å bane, utan det synes, att döma efter senare dagens händelser, vara på ett annat håll, som man tänker på sådant. Jag vill dock hoppas, att sådana planer icke i någotdera landet vinna gehör.

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

Jag är, som sagdt, så lifligt öfvertygad, att det skulle kunna ske en uppgörelse, därest vårt broderfolk verkligen vore besjäladt af en önskan att få en uppgörelse i godo till stånd.

Det är icke så, som en ärad talare på stockholmsbänken sade, att det är bestämdt, hvilket beslut stortinget kommer att fatta. Skulle vi gå ut ifrån, att stortinget bestämdt skulle fatta ett sådant beslut i öfverensstämmelse med specialkommitténs uttalande, då kunde det möjligen tyckas, att hela denna diskussion och hela ärendets behandling vore alldeles öfverflödiga. Men då stortinget bestämdt vet den svenska Riksdagens ställning och den svenska regeringens ställning i den unionella frågan, nämligen att Sverige vill en vänskaplig uppgörelse på gemensamhetens och den fulla likställighetens grund, så bör det väl icke få anses otänkbart, att stortinget skall taga hänsyn till dessa uttalade meningar. Vill stortinget icke göra detta, så blir det icke Sveriges skuld, om unionen skulle upplösas. Och det får jag säga, att om det skulle vara så, att de båda länderna icke skulle kunna vänskapligt samarbeta på den ifrågasatta gemensamhetens grundval med full likställighet, då är det enligt min mening bättre, att hvarje land går för sig, än att dessa oupphörliga tvistigheter fortfarande skola väcka ovilja mellan båda broderfolken. Det lämpar sig dock icke, att vid en ifrågasatt förhandling det ena landet skall på förhand ensamt diktera besluten, utan förhandlingarna böra vara stödda på ömsesidiga medgifvanden och ske på vänskaplig grund.

Jag hoppas, herr talman, i det längsta, att förhandlingar skola komma till stånd och att det norska stortinget skall komma till insikt om, att det för båda folken är af den allra angelägnaste vikt, att frivilliga vänskapliga förhandlingar komma till stånd, hvilka föranleda till en uppgörelse så, att utrikesledningen kan vara gemensam.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Redelius, Persson* i Killebäckstorp, *Hammar skjöld, Lundell, Sjöberg, Vahlquist, Reuterskiöld, Mallmin, Pettersson* i Tjärsta, *Lindblad, Hazén, Daniels-son, Jonsson* i Hökhult, *Eriksson* i Lindelhult, *Lindwall, Jonsson* i Skog, *Petersson* i Snällebo, *Magnusson* i Tumhult, *Jakobson, Gustafsson* i Mjölby, *Sandquist, Andersson* i Löfhult, *Faxe, Risberg, Trapp, von Geijer, Bengtsson* i Bjärnalt, *Jönsson* i Färeköp, *Petersson* i Dänningelanda, *Jespersion, Broström, Johansson* i Stora Mellby, *Anderson* i Hasselbol, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Söderberg, Hultkrantz, Zimdaahl, Boström, Svensson* i Bondön, *Grankund, Wiklund, Berggren, Johanson* i Valared, *Dahlgren, Lothigius, Bengtsson* i Borås, *Magnusson* i Salstad, *Setterberg, Trana, Ödman, Andersson* i Grimbo, *Lyckholm, Hellman, Olsson* i Tyllered, *Gunnarsson, Källander* och *Brodin*.

Herr Hedlund! Herr talman! Då här yttrats tvifvelsmål om meningen af utskottets hemställan, så vill jag förklara, att utskottets själfklara mening är, att det beslut, som unionskonungen eller hans ställföreträdare anser sig böra fatta i ett norskt statsråd, gifvetvis är en uteslutande norsk sak, öfver hvilken svenska Riksdagen icke har att yttra sig. Ifrån hvarje hänsyftning i det afseendet vare sig i ena eller andra riktningen är också utskottets hemställan alldeles fri.

Hvad är nu dess syfte? Syftet med hemställan är, att från svenska Riksdagens sida skall komma ett öppet och klart tillbud om förhandlingar i vänskaplig form med vårt broderland. Och jag vill tillägga, att allvaret i detta tillbud och den känsla af ansvar, hvarmed detta tillbud framställts, framgår tillräckligt genom hänvisningen i utskottets yttrande till de skäl, som motionärerna anført för sin framställning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Mina herrar! Det har mot mig framställts en anmärkning därför, att jag vågade yttra några ord vid början af detta ärendes föredragning. Det har uttalats den mening, att det hade varit bäst, om det hade fått gå så, att Riksdagen fattat sitt beslut i ämnet utan några kommentarier, således med rättighet *sedan* att lägga in uti detta beslut hvad som kunde passa från olika partisynpunkter. Jag har icke kunnat vara af den meningen, och så mycket mindre har jag kunnat anse, att det skulle vara lämpligt att vara tyst uti dessa viktiga ting, när faktum är, att från arbetarehåll man icke haft tillfälle att uti denna kammare göra något som helst uttalande i dessa saker. Man har motionerat från skilda partier, och sedan har ett utskott gjort sitt uttalande. Men i ingendera af dessa former har det varit tillfälle

för någon representant för arbetarepartiet att på något sätt uttala sig. Då så är, vill jag väl dock förmoda, att icke herr Andersson i Nöbbelöf, som hade så mycket att yttra i saker, som icke höra hit, om Folkets hus m. m., skall förmena representanterna för arbetarepartiet att göra ett hofsamt och sakligt uttalande i dessa frågor här i kammaren.

Sedermera uti sitt anförande kom han in på en hel mängd frågor, och somliga af hans uttalanden voro af den art, att de voro ganska själfskrifna, under det att andra återigen voro af minst sagdt högst omtvistbar beskaffenhet. Jag tror därför, att det är mycket svårt att veta den egentliga innebörden af de massinstämmanden, som följde. Men jag förmodar, att *där* blir det i stället ett rikligt tillfälle för dem, som göra tolkningar, att göra sådana på olika sätt.

Jag begärde emellertid ordet här med anledning af herr Waldenströms yttrande därutinnan, att han ville markera, att programmet: fred med Norge och rättvisa åt Norge, icke var något särskildt socialdemokratiskt program. Jag har ingalunda sagt detta, att detta program skulle vara något, som vore vårt till skillnad från andra partiers program. Jag har endast konstaterat vårt partis program. Det glädde mig emellertid på det allra högsta att höra, att herr Waldenström här, under kammarens lifliga instämmande, särskildt strök under en punkt, nämligen att: fred med Norge, *det* vilja vi på alla håll. Detta uttalande var ändå en vinst utaf att herr Waldenström kom upp, för hvilken jag är honom så tacksam, att jag fördenskull gärna går förbi ett eller annat af de anmärkningar mot mig, som han i öfrigt framställde.

Herr Waldenström framhöll vidare uti sitt anförande, att uti en union måste man naturligtvis taga hänsyn till den andra parten, samt att det dock af förbundskontraktet följer en viss inskränkning i den absoluta själfbestämmningsrätten, och att inskränkningarna i allmänhet gälla sådana ting, som stå i detta kontrakt. Ja, detta resonemang kan jag mycket väl förstå, men jag vill dock fästa uppmärksamheten därpå, att det icke står någonting i förbundskontraktet om konsulerna. Det är ett *faktum* detta, som visserligen ofta ignoreras från svensk sida, men som i alla fall är och förblir ett faktum.

När jag först hörde de uttalanden, som herr Waldenström gjorde om förekommande olämpliga uttalanden uti läroböcker och sådant, förde det lifligt i mitt minne en del historier, som sent på natten mellan lördagen och söndagen föredrogos af samme talare, men som vederbörligen belystes sedermera. Jag tar fasta på att talaren själf förklarade, att en rättelse redan torde ha skett i viss mån i hvad han öfverklagat. För öfrigt, är det verkligen för sådana sakers skull, som unionsstriderna hafva kommit? Huru olämpliga enskilda uttalanden må ha varit, som hafva förekommit från norsk sida, och huru olämpliga enskilda uttalanden må ha

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

*Ang. förhand-
lingar om en
ny ordning
beträffande
de unionella
förhållan-
dena.
(Forts.)*

varit, som hafva förekommit äfven från svensk sida — nog är det väl ändå hufvudsaken, att vi nu försöka på alla håll att å bägge sidor få den goda folkstämningen mellan de bägge ländernas folk tillbaka, och att vi icke på något sätt göra någonting, som kan lägga stenar i vägen för återupprättandet af ett sådant godt förhållande mellan de bägge folken. Och jag måste för min del tillägga, att detta goda förhållande varit och är orubbadt mellan de bägge ländernas arbetarepartier och mellan de demokratiska riktningarna i bägge länderna.

Herr *Persson* i Malmö instämde häruti.

Herr *Kronlund*: Herr talman, mina herrar! Jag uppkallades af ett yttrande utaf herr *Waldenström*. Han tycktes vilja ifrågasätta åtminstone uti den motion, som aldrig blef af, huruvida den risk, som Sverige löper i unionen med Norge, svarar mot de fördelar, som det har utaf densamma.

För min del vill jag, beträffande denna risk, såsom min bestämda öfvertygelse uttala, att hvarje fara, som hotar Norge, i lika hög grad hotar Sverige, och att, hvar helst och när helst det gäller ettdera rikets vitalintressen, vi stå och falla gemensamt.

Det är denna solidaritetskänsla och samhörighetskänsla emellan de båda folken, som, tycker jag, vi böra bevara såsom det heligaste och dyrbaraste bandet i denna union och som vi framför allt böra akta oss att genom misstro och bitterhet klippa af.

Brister denna samhörighetskänsla, så brister äfven unionen. Ingen riksakt i världen kan då, enligt mitt förmenande, fasthålla den.

Det är således blott en protest mot detta uttalande af herr *Waldenström*, som jag velat göra med dessa få ord.

Friherre *Bonde*: Herr talman! Jag hade visserligen trott, att utskottets förevarande hemställan skulle utan vidare diskussion blifva enhälligt af denna kammare antagen. Den har icke heller af någon blifvit motsagd. Men då öfverläggningen här nästan antagit karaktären af en öppen omröstning, anser jag det för en plikt att förklara, att jag i alla delar instämmer i det anförande, som herr *Zetterstrand* haft.

Häruti instämde herrar *Wallenberg*, *Wallis*, *Palme*, *Åkerlund*, *Wavrinaky* i Saltsjöbaden, *Johansson* i Öija, *Tamm*, *Ekman*, *Hammarström*, *Hörnstén*, *Emihén*, *Burman*, *Ahlstrand*, *Bromée* i Billsta, *Ekholm*, *Starbäck*, *Andersson* i Baggböle, af *Callerholm*, *Ström* i Transtrand, *Olsson* i Mårdäng, *Olsson* i See, *Ericsson* i Vallsta, *Nordin*, *Jansson* i Saxhyttan, *Ersson*, *Eriksson* i Bäck, *Forsberg*, *Forssell*, *Janson* i Bråten, *Lindgren* i Islingby, *Matsson*, *Biesèrt*, *Erikson* i Öfre Odensvi, *Sandin*, *Jans-*

son i Edsbäcken, *Andersson* i Backgården, *Neiglick*, *Wallentin*, *Ohlsson* i Halmstad, *Segerdahl*, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Carlheim-Gyllensköld*, *Olsson* i Viken, *Darin*, *Ljunggren*, *Berg* i Göteborg, *Kvarnzelius*, *Pettersson* i Södertälje och *Ericsson* i Ahlberga.

Ang. förhandlingar om en ny ordning beträffande de unionella förhållandena.

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

I sammanhang härmed föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 252, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägabringande af förhandlingar mellan svenska och norska regeringarna angående en ny ordning beträffande de unionella angelägenheterna; och beslöt Andra Kammaren med afseende å sitt här ofvan omförmälta beslut, att den gjorda delgifningen icke skulle till vidare åtgärd föranleda.

§ 5.

Afgäfvos motioner af:

herr *A. Thylander m. fl.*, n:o 294, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka; och

herr *A. Hedin m. fl.*, n:o 295, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ett nytt statsdepartement för i främsta rummet arbetarelagstiftningen.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Biesert, som yttrade: För en tid sedan fästade några för vårt lands försvar intresserade personer min uppmärksamhet på ett fel, som vidlåder bajonetten å arméns nuvarande gevär. De påstodo nämligen, att den regel, som fasthåller bajonetten vid geväret, är af sådan konstruktion, att bajonetten, då den användes under strid, kan falla af geväret. Jag kunde knappast tro på riktigheten af ett sådant påstående, men de undersökningar, jag med anledning häraf verkställde, visade dess värre, att påståendet är fullkomligt sannt. Officerare hafva bekräftat, att så är förhållandet, och herr krigsministern, till hvilken jag äfven vände mig, gaf mig den upplysningen, att man för inte längesedan gjort honom uppmärksam på det omtalade felet.

Interpellation.

Interpel-
lation.
(Forts.)

De undersökningar, jag själf verkställt, hafva tillgått på så sätt, att jag mot en filt utfört en del rörelser, som förekomma vid bajonettfäktning, och har det därvid visat sig, att bajonetten, om den trasslar in sig i filten, lätt faller af vid gevärets ryckande bakåt. I verklig strid kan det ju lätt inträffa, att bajonetten fastnar i motståndarens vapenrock. Våra soldater kunna således, om det en gång gäller att försvara fosterlandet, blifva försatta i det läget, att de till följd af bajonettregelns konstruktion stå afväpnade inför fienden.

Jag har varit i tillfälle att undersöka Englands, Frankrikes och Tysklands gevär utan att å något af dessa finna ett sådant fel. På dem sitter bajonetten säkert fast.

Hvad jag här nu framhållit synes mig vara af den allvarliga beskaffenhet, att jag ansett mig skyldig framdraga det för offentligheten och söka bereda Riksdagen tillfälle att erfaras, huruvida krigsstyrelsen är betänkt på vidtagande af nödiga åtgärder för afhjälpande af detta onekligen mycket betänkliga fel. Jag ber därför vördsamt om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet få framställa följande spörsmål:

Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder till afhjälpande af det fel på arméns bajonett, genom hvilket bajonetten under strid kan falla af geväret?

Ifrågavarande framställning blef på begäran bordlagd.

§ 7.

Herr *Larsson* i Lund erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Det är anledning till anmärkning mot statsrådet, hvarom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.

I sammanhang härmed aflämnade herr *Larsson* i Lund ett försegladt konvolut; och skulle jämlikt föreskriften i 57 § riksdagsordningen herr *Larssons* i Lund nu afgifna yttrande äfvensom berörda konvolut till konstitutionsutskottet öfverlämnas.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande afvittningen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *T. Zetterstrand* under förmiddagsplenium den 3 maj; och
» *G. Tamm* under 3 dagar fr. o. m. den 6 maj.

§ 11.

Upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande sjukbetyg:

Att riksdagsmannen herr W. Bengtsson från Häradsköp lider af kronisk njursjukdom och är i följd däraf oförmögen att delta i denna periods riksdagsarbete, det varder härmed på heder och samvete intygadt.

Jönköping den 29 april 1905.

J. J. Trollén,
prakt. läkare.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,³¹ e. m.

In fidem
Herman Palmgren.
